

A v s k r i f t

Fra Justisdepartementets Sjef.

Til

Høyesterett.

Arrestasjonen av høyesterettsdommer Emil Stang.

Med tilførs i brev av 2. og 9.ds. meddeles at jeg ved mottagelsen av brevet av 2.ds. straks tok skridt til å fremskaffe de begjærte opplysninger.

Sverre Riisnæs (sign)

10
12 4

A v s k r i f t.

Fra
Høyesterett.

Oslo, den 12.desember 1940.

Justisdepartementet.

Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete har den 3.desember sendt Høyesteretts justitarius et brev som legges ved i avskrift. Brevet er mottatt den 7.desember.

Etter at Høyesterett hadde sendt til Justisdepartementet sitt brev av 9.desember om aldersgrenseforordningen, har rettens medlemmer drøftet Reichskommissars brev. Dommerne Broch og Stang har ikke kunnet være tilstede.

Som det vil sees har Reichskommissar uttalt at hverken Høyesterett eller andre norske domstoler kan ta stilling til spørsmålet om gyldigheten av de rettsforskrifter som utferdiges av Reichskommissar eller av de konstituerte statsråder i henhold til hans forordning av 28.september 1940, da det utelukkende tilkommer Reichskommissar å avgjøre hvilke forholdsregler er tjenlige til fremme av den offentlige orden og det offentlige liv i Norge.

Vi vil fremholde at domstolene etter norsk konstitusjonell rett har plikt til å prøve gyldigheten av lover og administrative forordninger. Under en militær okkupasjon må domstolene etter vår mening på samme måte under avgjørelsen av de rettsspørsmål som forelegges under en sak, kunne - i den utstrekning folkeretten hjemler det - ta stilling til den folkerettslige gyldig

- 2 -

het av forordninger som er utstedt av okkupasjonsmaktens organer.

Vi kan ikke følge det syn på domstolenes myndighet som Reichskommissars brev gir uttrykk for, uten å handle i strid med våre plikter som dommere i Norges Høyesterett.

Vi finner derfor ikke å kunne fortsette i våre embeder.

Vi forutsetter nærmere konferanse med Justisdepartementet om tidspunktet for vår fratreden.

Paal Berg. Johan Rivertz. Thomas Bonnevie. Th.Boye.
Einar Hanssen. Henry Larssen. U.A.Motzfeldt. E.Alten.
A.T.Næss. F.Schjelderup. Svend Evensen. Helge Klæstad.
Jakob Aars. Sverre Grette. Sigurd Fougner. Erik Solem.

Solberg og med Justisdeputat
Gjennom pressen er Høyesterett blitt bekjent med en av kat.
statsråd Riesen den 14. novr. 1940^{han Justisdeputat} utstedt forordning, som utsetter
de valg som etter domstoloven skal finne sted innen 1. januar 1941,
på forliksmenn, domsmenn, lagrettemenn, rettsvidner og skjønsmenn,
og som gir den kat. statsråd rett til uhindret av domstoloven å be-
stemme at forliksmenn, lagrettemenn, domsmenn, rettsvidner og skjønns-
menn skal tre tilbake og til å oppnevne nye i de uttredenes sted.

(Under normale forhold hører det under Høyesterett bl.a. å avgi
rettsbetenknninger etter anmodning av Stortinget.)

I den stilling landet nå er i anser Høyesterett det som sin plikt
også ukallet å gjøre forestilling overfor okkupasjonsmakten, når den-
ne utfærdiger dekreter som ikke har hjemmel i norsk konstitusjon eller
i folkerettens regler om landkrigens lover og sedvaner, og som gjør
skjebnesvangre brudd på vår rettsorden.

Rettshåndhevelsen i vårt land tilligger idag dels okkupasjonsmak-
ten dels de norske domstoler. Den ekstraordinære rettshåndhevelse
ved domstoler opprettet av okkupasjonsmakten for å sikre okkupasjo-
nens interesser er folkerettslig anerkjent jfr. tysk "Reichsgerichts"
dom av 23. februar 1920 (Entsch. in Strafsachen Bd. 54 s. 139 flg.)
og i tilslutning til denne Høyesteretts kjøremålsutvalgs kjennelse
av 22. juni 1940. Den ordinære rettshåndhevelse i et besatt land for-
utsettes derimot etter folkeretten utøvet ved landets egne domstoler
og i samsvar med landets egen forfatning og lovgivning.

Ved forordningen av 14. november i år er disse forutsetninger til-
sidesatt og domstolenes uavhengighet rokket på en i øynesfaldende måte.

Det er en hovedregel i norsk rett at domstolene skal være uavheng-
ge av den utøvende makt. Dette er bl.a. kommet til uttrykk i grunnlo-
ven som ordner den dømmende makt som den tredje statsmakt, og i rege-
len om at dommere ikke kan avsettes uten etter (lov og) dom. Med denne
uavhengighet av administrasjonen for øye har også lovgivningen ordnet
oppnevningen av ^{de folkevalgte dommer.} ^{av alm. valg utgått} lagdommerne. Den har henlagt til de kommunale myndig-

heter å bringe istand de forskjellige utvalg, (og uttagning av dommere i den enkelte sak foregår enten ved lodtrekning eller ved oppnevning av rettens formann.)

Dette hovedprinsipp er endret ved forordningen av 14.nov.14r, som gir den kat.statsraad for Justisdepartementet adgang til å skifte ut av utvalget de personer han vil og sette andre i stedet. På denne måten kan statsraaden etter hvert fjerne de dommere som dommer på en måte som han ikke finner ønskelig og erstatte dem med andre. Det trenger ingen påvisning at dette kan føre til vilkårlighet og at det strider saavel mot norsk lov som mot folkerettsreglene. At den tyske besettelse av landet ikke skal medføre noe inngrep i domstolenes uavhengighet er da også uttrykkelig fremhevd i § 5 i Reichsgesetzkommissars forordning av 28.sept.1940, som inneholder hjemmelen for den mulighet som den kommissariske (kat.) statsråder utøver.

Etter dette må en være forberedt på at en dom avsagt av en domstol som er sammensatt etter disse regler vil bli ophevd av Høyesterett som ugyldig.

Den kat. statsraad for Justisdept. kan etter den begrensning som hans myndighetsområde er undergitt, heller ikke med lovlig virkning bestemme at valget av forliksmenn m.v. skal utsettes ånnil videre. Disse valg skal nemlig etter domstoloven foretas innen årets utgang, og den gjeldende lovgivning skal - som nevnt - etter § 43 i Haagerreglene om landkrigens lover og sedvaner respekteres, når det ikke foreligger absolutte hindringer derfor. Det kan ikke innsees at det foreligger noen absolutt hindring for å respektere denne lovregel, og tilslidsettelse av den har ingen forbinnselse med okkupasjonsmaktens interesser eller med opprettholdelse av ro og orden. Når statsråden savner denne myndighet, er utsettelse av valgene ulovlig, og det vil etter 1.jan. 1941 være umulig å få sammensatt en lovlig domstol i den rekke av saker som etter norsk lov skal behandles med legdommere.

Bh gffan an fcl mkt skap

q dervet for skjedmerange 1942
-3-

Hele rettergangsvesenet vil ~~de komme~~ i den største forvirring.

For å avverge dette må Høyesterett som den høyeste domnende myndighet i riket så inntrengende som mulig henstille at forordningen av 14.nov. 1940 blir tilbakekaldt og at de kommunale myndigheter på lovlig måte foretar de nødvendige valg på forliksmenn, lagrettemenn, domsmenn, rettsvidner og skjønsmenn.
